

Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Eğitimi Hakkında Görüşleri: Gaziantep İli Örneği

The Tourism Department Students' Opinions About Internship Training: Case of Gaziantep Province

Atınc OLCA, İbrahim YILDIRIM, Metin SÜRME

ÖZ

Turizm endüstrisinden en yüksek faydanın sağlanabilmesi etkin ve kaliteli bir turizm eğitim sistemiyle mümkün olmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin turizm işletmelerinde amacına uygun bir biçimde gerçekleştirecekleri staj, onların mesleklerine daha iyi hazırlanmalarını sağlayacaktır. Bunun sonucu olarak da turizm endüstrisinin, yetenekli insan gücüne olan ihtiyacı da karşılanmış olacaktır. Bu doğrultuda stajın öğrenci istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir nitelikte olması ve öğrencilerin staj eğitiminden memnuniyet duyması büyük önem taşımaktadır. Zira stajdan memnun kalmayan öğrencilerin gelecekte bu mesleği icra etme noktasında kararsız kalacakları düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, turizm eğitimi alan öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşlerini belirlemek ve bu görüşlerle cinsiyet ve staj gördükleri işletme türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmektir. Bu doğrultuda Gaziantep Üniversitesi Turizm işletmeciliği ve Otelcilik bölümüne kayıtlı 126 öğrenciye anket uygulanmış ve araştırma sonucunda öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşlerine dair genel olarak kararsız oldukları görülmüştür. Bununla beraber öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri ile cinsiyetleri ve staj gördükleri işletme türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Anahtar Sözcükler: Turizm eğitimi, Staj eğitimi, Öğrenci görüşleri

ABSTRACT

Providing the maximum benefit from tourism industry will be possible by an effective and high quality education system of tourism. Therefore, Student's internship training which will be carried out in accordance with the purposes at tourism companies will provide better preparation for their professions. As a result: the tourism industry's need to skilled manpower will be fulfilled too. Accordingly, Internship's capability to respond the requests and needs and the student's satisfaction of having internship training are very important. It is estimated that the students who are not satisfied with their internship can be doubtful about performing this profession. In this context; the purpose of the research is to identify the tourism student's opinions about internship training and at the same time to identify if there is a statistically significant difference between the student's gender and the sector that they have internship with the opinions about their internship training. With this purpose, questionnaires were applied to 126 students studying at The Vocational School of Higher Education for Tourism and Hotel Management at Gaziantep University. In conclusion, considering the views of the students about the internship program, it was seen that the students are generally indecisive. Nevertheless, there has been no statistically significant difference between the student's genders, the sectors they have internship training at and their opinions about the internship trainings.

Keywords: Tourism education, Internship training, Student's opinions

Atınc OLCA

Gaziantep Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Yüksekokulu, Gaziantep, Türkiye
Gaziantep University, Higher School of Tourism Management, Gaziantep, Turkey

İbrahim YILDIRIM

Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Gaziantep, Türkiye
Gaziantep University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Gaziantep, Turkey

Metin SÜRME (✉)

Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Gaziantep, Türkiye
Gaziantep University, Institute of Social Education, Department of Business Administration, Gaziantep, Turkey
surmemetin@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 09.03.2015

Kabul Tarihi/Accepted : 20.05.2015

GİRİŞ

Son yıllarda turizm en hızlı büyüyen endüstriler arasında yerini almıştır. Dünyada 1950 yılında 25 milyon insanın katıldığı bu endüstri 2013 yılında 1 milyar 87 milyon insanın katıldığı önemli bir sektör haline gelmiştir (UNWTO, 2014). Bu nedenle turizm işletmelerinde ürün ve hizmetlerin kalite algılamasında hizmet sunan personelin yeterlilik düzeyi önem arz etmektedir. Dolayısıyla turizm işletmelerinde hizmet sunan personelin üst düzeyde bilgi ve tecrübeye sahip olması, hizmet sunumunda yaşanabilecek olası hizmet hatalarını da bertaraf edebilmektedir (Wong, 1998; Olcay, 2008; Çelik & Tuna, 2012; Knani, 2014).

Türkiye'nin sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamında turizm anahtar bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) yayınlamış olduğu 2014 verilerine göre turizm geliri geçen yıl bir önceki yıla göre %6.2 artmış ve 34 milyar 305 milyon 904 bin dolara yükselmiştir. Türkiye'den çıkış yapan ziyaretçi sayısı, 2014'te bir önceki yıla göre %5.6 artarak 41 milyon 415 bin 70 kişiye yükselmiştir. Bununla birlikte ülke turizminin gelişimi ve sürdürülebilirliği eğitim kalitesinin sürekliliğine bağlıdır. Bu bağlamda Türkiye'de 1961-1962 öğretim yılında bugünkü Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri'nin ilki olan Ankara Otelcilik Okulu eğitime başlamıştır (Alıcıgüzel, 2012: 19). Üniversite düzeyinde turizm eğitimi ise ilk olarak 1965-1966 öğretim yılından itibaren Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu'nda verilmeye başlanmıştır. Bu tarihten itibaren önlisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi veren okullar kurulmuş, sayıları artmış ve binlerce mezun vermişlerdir (Çelik & Tuna, 2012: 272). Bugüne gelindiğinde ise Türkiye'de mesleki turizm eğitimi örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Yaygın turizm eğitimi, gerek resmi gerek özel kurumlar – Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) çıraklık eğitim merkezleri, İŞKUR, üniversiteler, belediyeler, sendikalar vb.) tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslardır. Örgün eğitim ise bir diplomaya yönelik olarak ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi veren kurumlardan oluşmaktadır (Pelit & Güçer, 2006:143). Türkiye'de örgün turizm eğitimi MEB bünyesinde ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) bünyesinde yapılmaktadır. MEB bünyesinde, Mesleki Ve Teknik Anadolu Liseleri'nde, turizm eğitimi verilmektedir. Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri'nde turizm eğitimine ait alan ve dallar ise Kız Meslek Liseleri ve Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Liseleri'dir (mtegm.meb.gov.tr). YÖK bünyesinde ise önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde turizm eğitimi verilmektedir. Bununla birlikte 2013-2014 eğitim-öğretim yılında önlisans ve lisans turizm eğitim programlarına kayıtlı toplam 63886 öğrenci bulunmaktadır (Koç et al., 2014: 137).

Etkin bir eğitim yapılabilmesi için, turizm sektöründeki değişimler iyi analiz edilerek eğitim programlarının elde edilen bulgular doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir (Eren et al., 2013: 19). Söz konusu turizm programları geliştirilirken toplumla beraber yatırımcılar ve turizmin bütün paydaşları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bakımdan sektörün ihtiyaçları ile verilen eğitimin uyumlu olması durumunda da hedeflenen başarı elde edilebilecek ve sürdürülebilecektir (Abak, 2009; Nikandrou et al., 2009; Koç et al., 2014).

Turizm İşletmelerinde Staj Eğitimi

Küresel rekabet, değişen pazar koşulları ve hızlı teknolojik gelişmelere bağlı olarak turizm işletmeleri daha fazla eğitilmiş işgücüne gereksinim duymaktadır. Bu sebeple, eğitim kavramı rekabet koşullarıyla başa çıkabilmek için stratejik bir anahtar olarak ortaya çıkmaktadır (Koç et al., 2014; Ruhanen et al., 2013). Bununla birlikte sektörün yetişmiş işgücü ile ilgili bugün genel olarak iki büyük sorunu mevcuttur. Birincisi, sektörde mevcut olan fiili çalışanların mesleki bilgi ve tecrübelerinin artırılması, ikincisi ise sektöre yeni girecek işgücünün yetiştirilmesidir (Aymanıkuy et al., 2013: 107). Bu bağlamda eğitimin temel amacı, örgütlerin amaçlarına ulaşmasını sağlamak ve onların temel kaynaklarına değer katarak rekabet avantajı oluşturmak için gerekli becerileri geliştirmektir (Nikandrou, et al., 2009:255). Buna göre turizm eğitimi veren okulların temel amacı ise turizm sektörünün sürdürülebilirliğini sağlamak, kalifiye personel yetiştirmek, turizmin ekonomik kalkınmadaki önemini anlatmak ve nitelikli turizm eğitmenleri yetiştirmektir (Evren, 2010: 35). Ancak bütün bunların gerçekleştirilebilmesi için teorik bilgi yeterli değildir. Teorik bilginin yanı sıra uygulamalı eğitimde önem arz etmektedir (Koç et al., 2014). Uygulamalı eğitimin bir bölümü ders esnasında verilirken bir bölümü de staj uygulamaları esnasında işbaşı eğitimle mümkün olmaktadır (Aymanıkuy & Aymanıkuy, 2013: 2).

Staj eğitimi, öğrenmenin temelidir. Öğrenmek, çalışanların davranışlarını olumlu yönde değiştirir ve etkiler. Bu yüzden staj eğitimi önemsenmelidir (Çelik & Tuna, 2012: 272). Staj; öğrencilere gerçek yaşam deneyimi kazandırma, bu alanın kendileri için uygun olup olmadığı konusunda bilgi edinme ve öz geçmişlerine eklenecek bir referans olmanın yanı sıra teori ile pratik arasındaki boşluğu doldurma gibi birtakım kazanımlar sağlar (Aymanıkuy et al., 2013: 107). Staj eğitiminin misyonu, mezun öğrencilerin sektör tarafından istenilen yeterlikte bilgi, beceri ve yeteneklerle donatılmış olmasıyla belirlenmektedir. Belirlenen bu misyonun amacına ulaşabilmesi hem okul, hem sektör, hem de öğrenciler açısından büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla staj faaliyetleri sırasında sektörle kurulan pozitif ilişkiler mezuniyet sonrasında iş olanağı sağlama açısından da yararlı olmaktadır (Sarı, 2007: 26).

Staj eğitiminin birçok avantajından bahsetmek mümkündür. Ancak gerek eğitim kurumları gerek öğrenci, gerekse de staj yapılan işletmeden kaynaklanan birtakım kısıtlardan dolayı süreçte bir dizi sıkıntılar yaşanmaktadır. Konuyla ilgili gerek uluslararası literatürde (Koç et al., 2014; Ruhanen et al., 2013; Li & Li, 2013; Chen & Shen, 2012; Hsu, 2012; Lam & Ching, 2007; Kuşluvan & Kuşluvan, 2000; Christou, 1999) gerekse ulusal literatürde (Olcay & Düzgün, 2015; Güzel et al., 2014; Aymanıkuy et al., 2013; Çatı & Bilgin, 2013; Eren et al., 2013; Türkseven, 2012; Çelik & Tuna, 2012; Gürdoğan & Atabey, 2012; Güzel, 2010; Olcay & Çelik, 2010; Emir, Pelit, & Arlan, 2010; Ehtiyar & Üngören, 2008; Olcay, 2008; Çetin, 2005) gerçekleştirilen çalışma sonuçlarına da yansdığı üzere staj sürecinde birtakım sorunlar üzerinde durulmakta ve bu sorunlar ile ilgili olarak alternatif çözümler sunulmaktadır. Araştırma sonuçlarına ve yapılan değerlendirmelere bakıldığında genel olarak, stajyerlerin işletmeler tarafından ucuz iş gücü olarak

görülmesi, adaptasyon ve rotasyon konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmemesi, stajyerlere onur kırıcı davranışta bulunulması, beslenme ve barınma sorunları, stajyer maaşlarında iyileştirmelerin yapılmaması, hizmet içi eğitimin yetersizliği, izin haklarının verilmemesi, fazla mesai ücretinin ödenmemesi gibi sosyal haklar ile ilgili sorunlar yer almaktadır (Gürdoğan & Atabay, 2012: 239).

Gerçekleştirilen bu araştırma ile önlisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin staj eğitiminde yaşadıkları olumlu ve olumsuz deneyimlerin 'fotoğrafı çekilmiş'tir. Dolayısıyla bu araştırma, konu hakkında mevcut eksiklik ve problemleri ortaya çıkarması ve bunlara çözüm önerileri sunulması yönüyle önem arz etmektedir. Bununla birlikte konuyla ilgili farklı evrenler üzerinde yapılacak diğer araştırmalar için de bir veri sağlaması bu araştırmanın diğer bir önemini ortaya koymaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde staj eğitimini farklı açılardan ele alan birçok çalışma olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar; turizm eğitimi, öğrencilerin staj memnuniyetleri, öğrencilerin sektöre karşı görüşleri, turizm öğrencilerinin eğitimden beklentileri ve turizm öğrencilerinin geleceğe yönelik bakış açılarının tespit edilmesidir (Koç et al., 2014; Ruhanen et al., 2013; Li & Li, 2013; Chen & Shen, 2012; Hsu, 2012; Dayıoğlu, 2010; Eren et al., 2013; Ruhanen et al., 2013; Ehtiyar & Üngören, 2008; Olcay, 2008; Çetin, 2005; Chen, et al, 2000).

Olcay ve Düzgün (2015), Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri'nde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin tespit etmek amacıyla 137 kız öğrenci üzerinde araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin bölümlerini sevdiğikleri, ancak yiyecek içecek hizmetleri sektöründe çalışma, iş bulabilme konularında kararsız oldukları tespit edilmiştir. Koç ve ark., (2014), turizm öğrencilerinin staj eğitimine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla 603 öğrenci üzerinde araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda staj programları ile büyüyen bir hoşnutsuzluk olduğu araştırma sonuçlarına yansımıştır. Ayrıca lisans öğrencilerinin önlisans öğrencilerinden daha fazla beklenti içinde olduğu görülmüştür. Çatı ve Bilgin (2013), öğrencilerin turizm sektörüne ilişkin algılarını ve turizm sektöründe çalışmaya yönelik eğilimlerini belirlemek amacıyla yedi farklı üniversitede 402 öğrenci üzerinde araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda öğrenciler mezuniyetten sonra turizm sektöründe kariyer düşünmedikleri sonucu tespit edilmiştir. Eren ve ark., (2013), turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin eğitim memnuniyetlerini belirlemek amacıyla Nevşehir'de 197 öğrenci üzerinde araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet ile eğitim memnuniyeti arasında herhangi bir farklılık olmadığı sonucu görülmüştür.

Ruhanen ve ark., (2013) turizm öğrencilerinin beklentilerini, deneyimlerini ve memnuniyetlerini belirlemek ve alternatif staj eğitimi modellerini değerlendirmek amacıyla Avustralyalı ve Avustralyalı olmayan 34 öğrenci üzerinde mülakat gerçekleştirmiş, iki grup arasında önemli farklılıklar tespit edilmiştir. Li ve Li (2013) otelcilik eğitiminin gelecekteki eğilimini incelemek amacıyla Çin'de yaptıkları araştırmada, öğrencilerin kariyer perspektifine dayalı üniversite ve sektör işbirliğinin artırılması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Chen ve Shen (2012), öğrencile-

rin staj deneyimlerini incelemek amacıyla 459 öğrenci üzerinde çalışmış; staj denetimlerinin genel memnuniyeti olumlu yönde etkilediğini ve öğrencilerin sektörde çalışmak için istekli olduğu sonucu tespit etmişlerdir.

Türkseven (2012), turizm eğitimi alan öğrencilerin staj dönemindeki memnuniyetsizliklerinin belirlenmesi amacıyla Balıkesir'de 163 öğrenci üzerinde araştırma gerçekleştirmiştir. Öğrencilerin birçoğunun staj yerini kendisinin ve yakınlarının bulunduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra işletmeler tarafından stajyer öğrencilerin ucuz işgücü olarak görüldüğü, ancak yaşanan sorunlara rağmen öğrencilerin staja bakışlarının olumlu sonucu tespit edilmiştir.

Baltacı ve ark., (2012), öğrencilerin eğitim memnuniyeti seviyesini ölçmek ve geleceğe yönelik bakış açılarını tespit etmek amacıyla Antalya, Isparta ve Balıkesir'de 446 öğrenci üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada erkek öğrencilerin gelecek kaygısının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır.

Hsu (2012) tarafından turizm öğrencilerin kariyer planlarında etkili olan nedenleri belirlemek amacıyla Tayvan'da 246 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada işletme yönetimi davranışlarının öğrencilerin kariyer davranışı üzerinde etkili olduğu sonucu tespit edilmiştir.

Dayıoğlu (2010), turizme ara eleman yetiştirmek amacıyla eğitim öğretime devam eden Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri'nin eğitiminin yeterliliğini tespit etmek ve mezunlarının işletmelerin beklentilerini karşılama düzeylerini, bu alandaki kariyerlerine ilişkin beklentilerini belirlemek amacıyla Balıkesir'de 74 konaklama işletme yöneticisi üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin okulda almış olduğu teorik ve uygulamalı eğitimin yeterli olmadığı sonucunu tespit etmişlerdir. Buna neden olarak ise okulların uygulama otellerinin olmaması, atölye yetersizliği ve araç-gereç eksikliği gösterilmiştir. Lam ve Ching (2007), turizm öğrencilerinin staj eğitiminden beklentilerini ve algılarını araştırmak amacıyla 307 öğrenci üzerinde araştırma yapmış; takım ruhu ve işe katılım ile denetçiden özerklik konularının öğrenci memnuniyetini artırdığını tespit etmiştir. Aksu ve Köksal (2005), öğrencilerin temel beklentilerini araştırmak amacıyla 689 öğrenci üzerinde araştırma yapmış, sonucunda turizm işletmelerinde uzun çalışma saatleri ve düzensiz çalışma saatlerinin öğrenci görüşlerini olumsuz etkilediği sonucu tespit edilmiştir.

Kuşlivan ve Kuşlivan (2000), lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin turizm sektörüne yönelik algı ve tutumlarını konu aldıkları araştırmalarında öğrencilerin %68.7'sinin eğitimin ilk yılında turizm endüstrisinde çalışma isteği taşıdığını, %42.5'inin turizm endüstrisinin çalışma koşulları hakkında bilgi sahibi olduklarını tespit etmişlerdir. Christou (1999)'nun Yunanistan'da turizm eğitim sistemini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmanın sonucu, mesleki eğitim veren kurumların turizm endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğunu ortaya koymuştur.

Diğer taraftan konuyla ilgili belirtilen çalışmalarda sorunların çözümüne ilişkin sunulan önerilere rağmen bu sorunlar halen

devam etmektedir (Emir et al., 2010: 145). Bu durum ise doğal olarak mesleki eğitim-öğretimin önemli bir parçası olan staj sürecine karşı öğrenciler tarafından olumsuz tutumun oluşmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmada öğrencilerin staj faaliyetleri üzerine odaklanılmış ve öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda staj koşullarının iyileştirilmesi konusunda turizm yöneticilerine ve konu ile ilgili araştırma yapacaklara çeşitli öneriler sunulmuştur.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine ait bilgi ve veriler; araştırmanın önemi ve amacı evren ve örneklem, anket formunun içeriği ve veri çözümleme yöntemi, araştırmanın sayıtlı ve sınırlılıkları, ölçümün güvenilirliği ve araştırma bulguları yer almaktadır.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Staj eğitimi süreci, öğrencilerin turizm sektöründeki çalışma yaşamı ile ilk tanıştıkları dönemlerdir. Öğrencilerin turizm sektörünü sevmeleri ve benimsemeleri için ilk mesleki deneyim olan staj dönemlerinin önemi büyüktür. Yapılan araştırmalara göre öğrencileri gelecekte sektörde çalışma veya çalışmama düşüncesine iten en önemli nedenler, staj döneminde ortaya çıkmaktadır (Christou, 1999; Olcay & Çelik, 2010; Aymankuy & Aymankuy, 2013). Bu bağlamda geleceğin yöneticileri ile işgörenleri olan turizm öğrencilerini staj eğitimi sürecinde yaşadıkları çalışma ortamının iyileştirilmesi önem arz etmektedir. Gerçekleştirilen bu araştırmanın konuyla ilgili yürütülen diğer çalışmalardan farkı ise araştırma evreninin üniversite eğitimine devam eden öğrenciler olmasıdır. Çünkü en üst düzeyde eğitim alan söz konusu bu kişilerin olayları değerlendirme algıları doğal olarak daha gerçekçi ve daha fazla çözüme yönelik olmaktadır. Ayrıca bu araştırmanın önlisans öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmesi bu araştırmanın diğer bir önemini ortaya koymaktadır. Çünkü önlisans seviyesinde eğitim veren turizm programlarının amacı, sektörün ihtiyacı olan ara işgücü (orta kademe yönetici) yetiştirmektir. Bu doğrultuda orta kademe yöneticilerin müşteri memnuniyetinin sağlanması ve işletme kârlılığının artırılması hususunda daha fazla aktif rol aldığı göz önünde bulundurulduğunda dil bilen, bilgili, becerikli, tecrübeli personelin yetiştirilebilmesi daha fazla önem taşımaktadır. Gerçekleştirilen bu araştırma ile öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri ortaya konulmuş ve buna bağlı olarak öğrenci görüşlerinin olumsuz olduğu ifadelerle yönelik çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur.

Bu araştırmanın amacı ise turizm eğitimi alan öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşlerini belirlemek ve bununla beraber öğrencilerin cinsiyet ve staj gördükleri sektör ile staj eğitimine yönelik görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmektir. Bu amaç kapsamında araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

H₁: Öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri olumludur.

H₂: Öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H₃: Öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri ile staj gördükleri işletme türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Evren ve Örneklem

Evren araştırmacıların çalışma alanlarını oluşturan örneğini seçerek edindiği ve sonuçları genelleştirebildiği gruptur. Her araştırmanın evreni kendisine özgüdür. Bununla beraber iki tür evren vardır. Birisi, genel evren, diğeri ise çalışma evrenidir. Genel evren, soyut bir kavramdır; tanımlanması kolay ancak ulaşılması zor ve hatta genellikle olanaksız bir bütündür. Çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir. Diğer bir deyişle araştırmacının, doğrudan gözleyerek ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanarak, hakkında değerlendirmelerini belirtebileceği evren çalışma evrenidir (Altunışık et al., 2007; Karasar, 2004). Buna göre, yapılan bu araştırmanın çalışma evrenini Gaziantep Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksek Okulu öğrencisi olup staj eğitimini tamamlamış 200 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde çalışma evreni oluşturan 200 öğrenciden 139'una ulaşılmış, dolayısıyla da tam sayım yapılmıştır. Ancak hatalı ve eksik doldurulan 13 anket çalışma dışı bırakılmış ve 126 anket ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Anket Formunun İçeriği ve Veri Çözümleme Yöntemi

Turizm eğitimi alan öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Anket soruları üç bölüm ve toplam 24 sorudan oluşmaktadır. İlk bölümde öğrencilerin sosyo-demografik yapılarını belirlemeye yönelik iki soru, ikinci bölümde öğrencilerin staj eğitiminde yönelik görüşleri belirlemek amacıyla 19 soru hazırlanmıştır. Son bölümde ise üç adet kapalı uçlu soru hazırlanmıştır. Anket formunda yer alan sorular, Türkseven (2012) ile Zengin ve Türkseven'in (2012) daha önce bu konuyla ilgili gerçekleştirdiği yüksek lisans tez çalışmasından ve ilgili araştırmasından faydalanılarak oluşturulmuştur.

Analizlere geçmeden önce, mevcut kayıp verilerin varlığı ile ilgili çözüm yolu aranmıştır. Buna göre veri analizlerinde silmeye dayalı yöntemlerden dizin silme yöntemi, basit atama yöntemlerinden 0 atama, seri ortalamaları ataması, gözlem birimi ortalaması ataması, yakın noktalar ortalama ataması, yakın noktalar medyan ataması, doğrusal interpolasyon ve doğrusal eğilim noktası ataması yöntemleri, en çok olabilirlik yöntemlerinden regresyon atama, beklenti-maksimizasyon algoritması ve veri çoğaltma yöntemleri, çoklu veri atama yöntemlerinden ise Markov zincirleri Monte Carlo yöntemi olmak üzere 12 farklı kayıp veri yöntemi olduğu görülmüş (Çokluk & Kayrı, 2011; Demir, 2013); bu çalışmada veri setinin hassasiyetini artırabilmek amacıyla kayıp verilerin atanmasıyla ilgili olarak kayıp verilerin analiz dışı bırakılması DS ("listwise deletion") tercih edilmiş olup, 13 anket analiz dışı bırakılmıştır.

Anket sorularının ikinci bölümünü oluşturan öğrencilerin staj görüşlerini belirlemeye yönelik kodlamalar; "1: Tamamen katılmıyorum 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen katılıyorum" olmak üzere 5'li Likert şeklindedir. Dolayısıyla elde edilen aritmetik ortalamalar 1'e yaklaştıkça öğrencilerin staja yönelik görüşleri olumsuz olmakta, 5'e yaklaş-

Tablo 1: Aritmetik Ortalamaların İsbet Ettiği Seçeneklerin Aralık Değerlerine Göre Dağılımı

Ağırlık	Seçenekler	Aritmetik Ortalamaların Aralık Değerleri	Sonuç
5	Tamamen katlıyorum	4.20 – 5.00	Olumlu
4	Katlıyorum	3.40 – 4.19	
3	Kararsızım	2.60 – 3.39	Ne olumlu, ne de olumsuz
2	Katılmıyorum	1.80 – 2.59	Olumsuz
1	Kesinlikle katılmıyorum	1.00 – 1.79	

Tablo 2: Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	69	54,8
Kız	57	45,2
Toplam	126	100,0
Staj yapılan sektör	Frekans	Yüzde
Konaklama İşletmeleri	46	36,5
Yiyecek-İçecek İşletmeleri	41	32,5
Seyahat İşletmeleri	24	19,0
Diğer İşletmeler	15	11,9
Toplam	126	100.0

tıkça ise öğrencilerin staja yönelik görüşleri olumlu olmaktadır. Buna göre ölçekte yer alan olumsuz ifadeler (7,11,14-19) SPSS programı yardımıyla 5=1, 1=5; 4=2, 2=4 şeklinde yeniden kodlanmıştır ("recode"). Bununla birlikte aritmetik ortalamaların değişim aralığı ("range") ise aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

Değişim Aralığı ("Range")= 5-1= 4

Değişim Aralığı ("Range")= 4/5= 0.80

Bu bilgiler ışığında aritmetik ortalamaların aralık değerlerinin hangi seçeneğe isabet edeceği Tablo 1'de gösterilmiştir.

Araştırmanın Sayılı ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada, turizm eğitimi alan öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri, cinsiyetleri ve staj eğitimi aldıkları işletme türü arasında farklılık gösterdiği ve araştırmaya katılan öğrencilerin anket sorularını; tarafsız, içten ve gerçek görüşleri ile cevapladıkları ve çalışmada kullanılan ölçeğin araştırmanın amacına ve yapısına uygun olduğu kabul edilmektedir. Sosyal bilimler alanında yapılan birçok çalışmada olduğu gibi bu çalışmada bazı sınırlılıklara sahiptir. Çalışmada sadece Gaziantep Üniversitesi Turizm ve Otelcilik önlisans öğrencilerinin staj eğitimine yönelik görüşleri ile sınırlı olup diğer üniversitelerdeki öğrencilerin görüşlerini kapsamamaktadır. Ayrıca çalışmada kullanılan örneklem sayısı her ne kadar evreni temsil gücüne sahip ve istatistik analizlerinin yapılmasına müsait olsa da sonuçların ülke çapında değerlendirilememiştir. Sözü edilen bu kısıtlılıklarına rağmen bu çalışma, öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri hakkında bilgi vermekte ve gelecek çalışmalara referans oluşturacak niteliktedir.

Ölçümün Geçerliliği ve Güvenilirliği

Anket formunun kapsam geçerliliği çerçevesinde, ölçeği oluşturan maddelerin, ölçülmek istenen davranışı ölçmede nicelik ve nitelik olarak yeterli olup olmadığına bakılmıştır. Diğer bir söylenele, "ölçek maddeleri ölçülmek istenen davranışı yansıtmıyor mu?" sorusunun cevabı aranmıştır (Büyüköztürk, 2014: 162). Bu kapsamda konu ile ilgili akademisyen ve sektör yöneticileri görüşlerine başvurulmuş ve gerçekleştirilen görüşmelerin sonucunda ölçeğin kapsam geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Gerçekleştirilen bu çalışmada yapılan ölçümün güvenilirliğini ölçmek amacıyla Cronbach Alfa testi uygulanmış ve Cronbach Alfa katsayısı '0.62' olarak hesaplanmıştır. Akbulut (2010: 80)'e, göre ise bu sonuç oldukça güvenilirdir.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular kısmı dört başlıkta incelenmektedir. İlk bölümde, araştırmaya katılan öğrenciler ile ilgili tanıtıcı bilgilere yer verilmiş, ikinci bölümde, öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşlerini belirlemeye yönelik bulgular, üçüncü bölümde, öğrencilerin staj eğitiminde yönelik görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir farklılık olup olmadığına yönelik bulgular ve öğrencilerin staj eğitiminde yönelik görüşleri ile staj görülen işletme türü arasında farklılık olup olmadığına yönelik bulgular ortaya konulmuştur. Son olarak ise öğrencilerin staj görüşlerini belirlemeye yönelik hazırlanan üç kapalı uçlu soruya ilişkin bulgular incelenmiştir.

Araştırmaya Katılan Öğrenciler ile İlgili Tanıtıcı Bilgiler

Öğrencilerin; cinsiyet ve staj yaptıkları işletme türü ile ilgili özelliklerini belirlemeye yönelik 2 adet soru yöneltilmiş ve frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulguların frekans ve yüzde değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Buna göre öğrencilerin %45.2'si kız, %54.8'i ise erkektir. Öğrencilerin staj eğitimi aldıkları işletmenin faaliyet gösterdiği sektörlere bakıldığında %36.6'sı konaklama, %32.5'i yiyecek-çecek, %19.0'u seyahat, %11.9'u ise diğer işletmeler şeklinde tespit edilmiştir.

Öğrencilerin Staj Eğitimine Yönelik Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Bulgular

Bu bölümde verilerin; aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Sonuç bölümünde aritmetik ortalamaların isabet ettiği seçenekler de her bir ifade için ayrı ayrı gösterilmiştir.

Tablo 3'e göre öğrencilerin olumlu görüş bildirdikleri ifadeler şöyledir: "Turizm sektörü kariyer planlaması yapılabilecek bir sektördür", $\bar{x}=3.82\pm 1.17$; "staj süresi yeterliydi", $\bar{x}=3.66\pm 1.29$; "staj eğitimi aldığım işletmede okulda öğrendiklerime paralel

bilgi kazandım”, $\bar{x}=3.63\pm 1.36$; “staj eğitimi aldığım işletmede diğer işgörenlerle aynı imkânlardan faydalandım”, $\bar{x}=3.55\pm 1.31$; “okulum bittikten sonra staj eğitimi aldığım işletmede çalışmayı düşünürüm”, $\bar{x}=3.52\pm 1.32$ ve “hazırlanan staj raporları staj sürecini tam olarak yansıttı”, $\bar{x}=3.50\pm 1.28$ şeklindedir. Buna göre öğrencilerin, staj eğitimi aldıkları işletmelerde okulda

öğrendiklerine paralel bilgi kazandıkları, diğer işgörenlerle aynı imkanlara sahip oldukları ve bu doğrultuda okul bittikten sonra staj eğitimi aldıkları işletmede çalışmayı düşündükleri bunun sonucu olarak da, turizm sektörünü kariyer yapılacak bir sektör olarak gördükleri sonucu ortaya konmuştur.

Tablo 3: Öğrencilerin Staj Eğitimine Yönelik Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öğrencilerin Staj Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Sorular	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Aritmetik Ortalamaların İsabet Ettiği Seçenek	Sonuç
1. Turizm sektörü kariyer planlaması yapılabilecek bir sektördür.	3.82	1.17	Katılıyorum	Olumlu
2. Staj süresi yeterliydi.	3.66	1.29	Katılıyorum	Olumlu
3. Staj eğitimi aldığım işletmede okulda öğrendiklerime paralel bilgi kazandım.	3.63	1.36	Katılıyorum	Olumlu
4. Staj eğitimi aldığım işletmede diğer işgörenlerle aynı imkânlardan faydalandım.	3.55	1.31	Katılıyorum	Olumlu
5. Okulum bittikten sonra staj eğitimi aldığım işletmede çalışmayı düşünürüm.	3.52	1.32	Katılıyorum	Olumlu
6. Hazırlanan staj raporları staj sürecini tam olarak yansıttı.	3.5	1.28	Katılıyorum	Olumlu
7. Staj eğitimi aldığım işletmede fazla stajyer çalıştığı için yığılma oldu ve bu benim öğrenmemi etkiledi.	3.38	1.35	Kararsızım	Ne olumlu, ne de olumsuz
8. Staj eğitimi aldığım işletmede rotasyon sağlandı.	3.32	1.17	Kararsızım	Ne olumlu, ne de olumsuz
9. Staj eğitimi aldığım işletmede stajyer olarak değil de kadrolu personel gibi çalıştım.	3.27	1.49	Kararsızım	Ne olumlu, ne de olumsuz
10. Okulda öğrendiğim bilgileri staj eğitimi aldığım işletmede uyguladım.	3.19	1.46	Kararsızım	Ne olumlu, ne de olumsuz
11. Staj eğitimi aldığım işletmede stajyerler arasında ayrım yapıldı.	3.02	1.43	Kararsızım	Ne olumlu, ne de olumsuz
12. Staj eğitimi aldığım işletmede sürekli olarak aynı işleri yapmak beni staj eğitiminden soğuttu.	2.96	1.45	Kararsızım	Ne olumlu, ne de olumsuz
13. Koordinatör öğretim elemanı staj eğitimi aldığım işletmeye gelince benimle görüştü.	2.94	1.48	Kararsızım	Ne olumlu, ne de olumsuz
14. Staj eğitimi aldığım işletmede işgörenler ile sorun yaşamadım.	2.92	1.53	Kararsızım	Ne olumlu, ne de olumsuz
15. Staj eğitimi aldığım işletmede yoğun çalışma temposu çalışma isteğimi olumsuz etkilemedi.	2.71	1.43	Kararsızım	Ne olumlu, ne de olumsuz
16. Staj eğitimi aldığım işletmede üzerime gereğinden fazla iş yükü binmedi.	2.42	1.41	Katılmıyorum	Olumsuz
17. Staj eğitimi aldığım işletmede sözlü hakarete uğramadım.	2.41	1.47	Katılmıyorum	Olumsuz
18. Staj eğitimi aldığım işletmede ayak işlerinde kullanılmadım.	2.11	1.34	Katılmıyorum	Olumsuz
19. Staj eğitimi aldığım işletmede ucuz işgücü olarak görülmedim.	2.03	1.27	Katılmıyorum	Olumsuz

Araştırmaya katılan öğrencilerin ne olumlu ne de olumsuz olarak görüş bildirdikleri ifadeler de şöyledir: “Staj eğitimi aldığım işletmede fazla stajyer çalıştığı için yığılma oldu ve bu benim öğrenmemi etkiledi”, $\bar{x}=3.38\pm 1.35$; “staj eğitimi aldığım işletmede rotasyon sağlandı”, $\bar{x}=3.32\pm 1.17$; “staj eğitimi aldığım işletmede stajyer olarak değil de kadrolu personel gibi çalıştım”, $\bar{x}=3.27\pm 1.49$; “okulda öğrendiğim bilgileri staj eğitimi aldığım işletmede uyguladım”, $\bar{x}=3.19\pm 1.46$; “staj eğitimi aldığım işletmede stajyerler arasında ayırım yapıldı”, $\bar{x}=3.02\pm 1.43$; “staj eğitimi aldığım işletmede sürekli olarak aynı işleri yapmak beni staj eğitiminden soğuttu”, $\bar{x}=2.96\pm 1.45$; “koordinatör öğretim elemanı staj eğitimi aldığım işletmeye gelince benimle görüştü”, $\bar{x}=2.94\pm 1.48$; “staj eğitimi aldığım işletmede işgörenler ile sorun yaşamadım”, $\bar{x}=2.92\pm 1.53$ ve “staj eğitimi aldığım işletmede yoğun çalışma temposu çalışmaya isteğimi olumsuz etkilemedi”, $\bar{x}=2.71\pm 1.43$ şeklindedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin olumsuz olarak görüş bildirdiği ifadeler ise “staj eğitimi aldığım işletmede üzerime gereğinden fazla iş yükü binmedi”, $\bar{x}=2.42\pm 1.41$; “staj eğitimi aldığım işletmede sözlü hakarete uğramadım”, $\bar{x}=2.41\pm 1.47$; “staj eğitimi aldığım işletmede ayak işlerinde kullanılmadım”, $\bar{x}=2.11\pm 1.34$ ve “staj eğitimi aldığım işletmede ucuz işgücü olarak görülmedim”, $\bar{x}=2.03\pm 1.27$ şeklinde tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin kariyer planlamasında kritik bir dönemi teşkil eden staj eğitimi sürecinde sözlü hakarete uğramaları, onların bilgi ve tecrübeleri dışında iş yüklenmeleri ve ayak işlerinde kullanılmaları ve özellikle işletmeler tarafından ucuz iş gücü olarak görüldüklerini düşünmeleri, bunun sonucu olarak öğrencilerin staj eğitiminden memnuniyetsizlik duyduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmaya İlişkin Diğer Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri ile cinsiyetleri ve staj gördükleri işletme türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik bulguların analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Bunun öncesinde kullanılacak analiz yöntemini belirlemek amacıyla verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu amaçla Kolmogorov Smirnov Testi uygulanmış ve $\text{sig}(p)=0.2$ olarak tespit edilmiştir. Buna göre, veriler normal dağılım göstermektedir ($p>0.05$).

Bununla yetinilmeyip verilerin Skewness katsayısı 0.389 ± 0.206 ve Kurtosis katsayısı 0.513 ± 0.408 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla parametrik testlerin uygulanması için gerekli şartların sağlandığı görülmüştür (Akbulut, 2010: 46).

Öğrencilerin Staj Eğitimine Yönelik Görüşleri İle Cinsiyetleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Öğrencilerin staj eğitiminde yönelik görüşleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın (H_2) olup olmadığını aramak amacı ile uygulanan bağımsız örneklem için yapılan t testinin sonucu Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4’e göre öğrencilerin staj eğitiminde yönelik görüşleri ile cinsiyetleri arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Diğer bir ifade ile ‘ H_2 hipotezi’ reddedilmiştir. Buna göre, cinsiyetin staj eğitimine yönelik görüşler üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını söylemek mümkündür.

Öğrencilerin Staj Eğitimine Yönelik Görüşleri ile Staj Görülen İşletme Türü Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri ile staj görülen işletme türü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın (H_3) olup olmadığını aramak amacı ile uygulanan tek yönlü varyans analizinin (“One Way Anova”) sonuçları Tablo 5’da gösterilmiştir.

Tablo 5’ya göre öğrencilerin staj eğitiminde yönelik görüşleri ile staj gördükleri işletme türü arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$). Diğer bir ifade ile H_3 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre staj görülen işletme türünün, staj eğitimine yönelik görüşler üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını söylemek mümkündür.

Diğer Sorulara Yönelik Bulgular

Bu bölümde; “işletmede meslek eğitiminin uygulamasını kim yaptırıyor”, “işletmede aldığınız meslek eğitiminizi yeterli buluyor musunuz”, “işletmede iş ve işlemleri doğru olarak yapıp yapmadığınızı ne derece izlendi” şeklinde üç adet kapalı uçlu soruya yönelik bulgular yer almaktadır. Bu sorulara yönelik elde edilen frekans ve yüzde analiz sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin Staj Eğitimine Yönelik Görüşleri ile Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa Yönelik Bağımsız Örneklem için t Testi

Grup	N	$\bar{x}$	S.S.	Sd	t	(p)
Erkek	69	3.14	0.69	124	-0.15	0.382
Kız	57	3.12	0.60			

Tablo 5: Öğrencilerin Staj Eğitimine Yönelik Görüşleri ile Staj Gördükleri İşletme Türü Arasındaki Farklılığa Yönelik Bağımsız Gruplar için Tek Faktörlü Anova Testi

Staj Görülen Sektör	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	(p)
Gruplar arası	3	2.267	0.756	1.84	0.14
Grup içi	122	50.059	0.410		
Toplam	125	52.325	-		

Tablo 6: Diğer Sorulara Yönelik Bulguların Frekans ve Yüzde Analizi

İşletmede meslek eğitiminin uygulamasını kim yaptırdı?	Frekans (n)	Yüzde (%)
Usta öğretici	74	58.7
Diğer personel	52	41.3
Toplam	126	100.0
İşletmede aldığınız meslek eğitiminizi yeterli buluyor musunuz?	Frekans (n)	Yüzde (%)
Yeterli	25	19.8
Yetersiz	25	19.8
Kısmen yeterli	76	60.3
Toplam	126	100.0
İşletmede iş ve işlemleri doğru olarak yapıp yapmadığınız ne derece izlendi?	Frekans (n)	Yüzde (%)
Her zaman	36	28.6
Genellikle	58	46.0
Nadiren	26	20.6
Hiçbir zaman	6	4.8
Toplam	126	100.0

Tablo 6'ye göre öğrenciler "işletmede meslek eğitiminin uygulamasını kim yaptırdı" sorusuna %58.7'si usta öğretici, %41.3'ü ise diğer personel olarak cevap vermiştir. Buna göre mesleki eğitimin usta öğreticiler tarafından gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür.

Öğrenciler "işletmede aldığınız meslek eğitiminizi yeterli buluyor musunuz" diye sorulan soruya %19.8'i yeterli, %19.8'i yetersiz, %60.3'ü ise kısmen yeterli şeklinde fikir beyan etmişlerdir. "İşletmede iş ve işlemleri doğru olarak yapıp yapmadığınız ne derece izlendi" sorusuna %28.6'sı her zaman, %46.0'sı genellikle, %20.6'sı nadiren, %4.8'i hiçbir zaman şeklinde cevap vermişlerdir. Buna göre işletmede iş ve işlemlerin genellikle doğru olarak yapıp yapılmadığının izlendiğini söylemek mümkündür.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Staj eğitimi, öğrencilere sektörü ve iş yaşamını tanıma hatta gelecekte bu mesleği yapıp yapmayacağı konusunda fikir vermektedir. Bu yüzden öğrencilerin staja yönelik öneri ve şikâyetleri önem arz etmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen bu araştırma ile önlisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri belirlenmiştir. Her ne kadar öğrenci görüşleri farklı değişkenlerden etkilense de bu tip araştırmaların turizmin geleceği için önemli ve tekrarlanması gerektiği düşünülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ile daha önce konu ile yapılan araştırma sonuçları karşılaştırılmıştır.

Öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri incelendiğinde toplam altı ifade için 'olumlu' sonucu tespit edilmiştir (bkz. Tablo 4). Daha önce bu alanda yapılan ilgili araştırma sonuçları incelendiğinde öğrenci görüşlerinin genel olarak olumsuz olduğu sonucu tespit edilmiştir (Kozak & Kızırmak, 2001; Riley et al., 2002; Aksu & Köksal, 2005; Güzel, 2006; Duman et al., 2006; Emir et al., 2008; Richardson, 2009; Emir et al., 2010; Çatı & Bilgin, 2013). Bu sonucun turizmin geleceği ve sürdürülebilirliği açısından olumlu bir gelişme olduğunu söylemek

mümkündür. Elbette, bu araştırma sonucundan yola çıkarak staj eğitimi konusunda istenilen noktaya varıldığını söylemek mümkün değildir. Ancak staj eğitimi konusunda iyileştirmelerin olduğunu görmek olumlu bir gelişmedir. Benzer şekilde Chen ve ark., (2000), Tayvan'da gerçekleştirdikleri araştırmada öğrencilerin %70.1'lik bir bölümünün sektöre yönelik tutumunun olumlu olduğunu ve bu kişilerin turizm sektöründe çalışmak istediklerini tespit etmişlerdir.

Diğer taraftan öğrencilerin staj eğitimine yönelik görüşleri incelendiğinde toplam dokuz ifade için "Ne olumlu, ne de olumsuz" sonucu tespit edilmiştir. Öğrenciler bu ifadelerde çekimser kalmaktadır. Bu durumun öğrencilerin genç ve tecrübesiz olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sonuç, Olcay ve Çelik (2010)'in gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarıyla da örtüşmektedir.

Araştırma bulgularından elde edilen dikkat çekici bir diğer husus ise sadece dört ifade için "olumsuz" sonucunun tespit edilmesidir. Bu noktada anket soruları arasında en fazla eleştirilen ifade "staj eğitimi aldığım işletmede ucuz işgücü olarak görülmedim"dir. Dolayısıyla öğrenciler stajyerlerin ucuz iş gücü olarak görüldüğü düşüncesine sahiptirler. Bu araştırma sonucu daha önce gerçekleştirilen araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir (Chen & Shen, 2012; Aymankuy et al., 2013). Bu noktada stajyerlerin ucuz işgücü olarak kullanımını engelleyecek yasal düzenlemeler yapılmalı ve bununla birlikte stajyerlerin emeğinin karşılığı olan ücretler de güvence altına alınmalıdır. Öğrenciler tarafından olumsuz görüş bildirilen ikinci ifade "staj eğitimi aldığım işletmede ayak işlerinde kullanılmadım"dir. Buna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin staj eğitimi aldıkları işletmede, staj eğitiminin amacı dışında kullanıldığını söylemek mümkündür. Öğrenciler tarafından olumsuz görüş bildirilen üçüncü ifade "staj eğitimi aldığım işletmede sözlü hakarete uğramadım"dir. Dolayısıyla bu durum müşterilerle birebir iletişimde bulunan stajyerlerin motivasyonunu olumsuz etkileyecektir ve işletmenin zarara uğramasına sebep olacaktır.

Bu sonucun aksine Pelit ve Güçer (2007), , stajyer öğrenciler çalıştıkları işletmelerde yöneticilerinin işgörenler arasında onur kırıcı davranışlardan kaçındıklarını tespit etmişlerdir. Öğrenciler tarafından olumsuz görüş bildirilen dördüncü ifade ise “staj eğitimi aldığım işletmede üzerime gereğinden fazla iş yükü binmedi”dir. Öğrencilere gerek fiziki, gerekse de bilgi ve tecrübelerinin dışında iş yükü yüklendiğini söylemek mümkündür. Konuyla ilgili olarak Bolat (2011) yüksek iş yükünün işgörenlerin tükenmişlik düzeyini artıracaklarını belirlemiştir. Bu noktada stajyerlerin olumlu deneyimler yaşayabilmeleri için onlara becerilerini ve verilen yetkileri kullanabilecekleri fırsatlar oluşturulması önem arz etmektedir.

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin %54.8'i erkek, %45.2'si ise kızdır. Bununla birlikte öğrencilerin staj eğitiminde yönelik görüşleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Dolayısıyla H_2 hipotezi reddedilmiştir (bkz. Tablo 4). Kozak ve Kızılırmak (2001)'in araştırma sonuçları da bu yöndedir. Öte yandan Emir ve ark., (2010) öğrencilerin cinsiyetleri ile staj sonrası görüşleri arasında farklılık olduğunu tespit etmişlerdir.

Staj gördükleri işletme türü itibari ile öğrencilerin %36.5'i konaklama işletmelerinde, %32.5'i yiyecek-içecek işletmelerinde, 19.0'u seyahat işletmelerinde, %11.9'u ise diğer işletmelerde staj eğitimi almışlardır. Öğrencilerin staj eğitiminde yönelik görüşleri ile staj gördükleri işletme türü arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir; dolayısıyla H_3 hipotezi reddedilmiştir (bkz. Tablo 5).

“İşletmede meslek eğitiminin uygulamasını kim yapıyor” sorusuna öğrencilerin %58.7'si usta öğretici, %41.3'ü ise diğer personel şeklinde yanıt vermişlerdir (bkz. Tablo 6). İşletmelerde staj eğitimi süresince öğrenme süreçlerini yöneten bir usta öğreticinin bulunmasının hem stajyer öğrencilerin, hem de işletmelerin etkinliğini artırmaktadır. Bu araştırma sonucunun aksine Türkseven (2012), işletmelerde mesleki eğitimi %43.5 gibi bir oranla usta öğreticilerin yaptığını, yani mesleki eğitimin diğer personel tarafından yaptırıldığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte “işletmede aldığınız meslek eğitiminizi yeterli buluyor musunuz” diye sorulan soruya öğrenciler %19.8'i yeterli, %19.8'i yetersiz ve %60.3'ü ise kısmen yeterli buluyorum şeklinde cevaplamışlardır (bkz. Tablo 6). Bu sonuç, uygulama eğitiminin genelde yeterli bulunmakla beraber, giderilmesi gereken bazı sorunların bulunduğu ortaya koymaktadır. Son olarak ise “işletmede iş ve işlemleri doğru olarak yapıp yapmadığınız ne derece izlendi?” sorusuna öğrencilerin %46'sı genellikle, %28.6'sı her zaman, %20.6'sı nadiren ve %4.8'i ise hiçbir zaman şeklinde cevap verdiği görülmüştür (bkz. Tablo 6).

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, toplam altı ifade için “olumlu” sonucu tespit edilmiştir. Buna göre öğrenciler staj süresinin yeterli olduğu, okulda öğrendikleriyle paralel bilgi kazandıkları, staj eğitimi aldıkları işletmede mezuniyet sonrası çalışabilecekleri görüşlerine sahiptirler. Üstelik bu öğrencilerin büyük bir çoğunluğu turizm sektörünü kariyer planlaması yapılabilecek bir sektör olarak tanımlamışlardır. Öte yandan sadece dört ifade için “olumsuz” sonucu tespit edilmiştir. Bu

noktada öğrenciler staj gördükleri işletmelerde ayak işlerinde kullanıldıkları, sözlü hakarete uğradıkları ve gereğinden fazla iş yükü bindiği görüşüne sahiptirler. Üstelik öğrenciler tarafından en fazla eleştirilen ifade ise işletmelerde ucuz işgücü olarak görülmeleri ifadesi olmuştur. Araştırma sonuçlarında elde edilen dikkat çekici diğer bir husus ise toplam dokuz ifade için öğrencilerin kararsız olmalarıdır.

Söz konusu araştırma sonuçlarına bağlı olarak turizm yöneticilerine ve benzer konuda çalışacak araştırmacılara sunulacak birtakım öneriler ise şu şekilde sıralanabilir:

- Turizm yöneticileri rotasyon konusunda gerekli hassasiyeti göstermelidir. Geleceğin yöneticileri olan turizm öğrencilerinin farklı işleri, sorumlulukları, perspektifleri ve görev alanlarını görmesi daha fazla teşvik edilmelidir. Stajyerler, işlerini yaparken izledikleri yollar ve verdikleri kararlar konusunda cesaretlendirilmelidir.
- Turizm işletmeleri sözlü hakarettten arındırılmış bir çalışma ortamının oluşturulmasına önem vermelidir. Öncelikle işletme yöneticileri bu konuda gerekli hassasiyeti göstermeli; sonrasında ise bu hassasiyetin işgörenlerde de oluşturulması için harekete geçmelidir.
- Turizm işletmelerinde stajyerlere karşı yapılan yanlış bir tutum da onlara bilgileri ve yetenekleri dışında görev ve sorumluluklar verilmesidir. Yönetici ve işgörenler bu tutumlarından vazgeçmeli; onların bilgi ve tecrübelerine göre görevler ve sorumluluklar vermelidir.
- Öğrencilerin ucuz iş gücü olarak görülmemesi amacıyla yatırımcılar ve yöneticiler bu konuda bilgilendirilmelidir. Tıpkı ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi verilen işletmelerde olduğu gibi üniversitelerde de denetleme birimleri kurulmalıdır.

Benzer konuda çalışacak araştırmacılara ise aşağıdaki önerileri sunmak mümkündür:

- Öğrencilerden veri toplamak güç olmaktadır. Benzer çalışmalar yapacak araştırmacılar bu hususu göz önünde bulundurmalıdır.
- İleride yapılacak araştırmalar için örnekleme daha geniş tutulmuş çalışmalar önerilebilir. Her ne kadar öğrenci görüşleri farklı değişkenlerden etkilense de, bu tip çalışmaların turizmin geleceği için önemli olduğu ve tekrarlanması gerektiği düşünülmektedir.
- İleride yapılacak araştırmalarda, üzerinde daha sınırlı araştırma yapılmış olan lisans ve lise öğrencileri bu araştırmaların merkezine yerleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Abak, H. (2009). *Gençlerin işsizlik sorunu ve mesleki eğitimin önemi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal Bilimlerde SPSS Uygulamaları*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

- Aksu, A. A. & Köksal, C.D. (2005). Perceptions and attitudes of tourism students in Turkey. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17(5): 436-447.
- Alicıgüzel, M. (2012). *Türkiye'nin yabancı dil eğitim politikaları ve turizm sektörüne nitelikli işgücü oluşumundaki rolü*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Altunışık, R., Coşkun R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. İstanbul: Sakarya Yayıncılık.
- Aymankuy, Y. & Aymankuy, Ş. (2013). Turizm işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerin turizm sektöründeki istihdamla ilgili görüşleri ve sektördeki kariyer beklentileri (Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-21.
- Aymankuy, Y., Nuray, T., Girgin, G.K., & Aymankuy, Ş. (2013). Lisans düzeyinde turizm eğitimindeki staj uygulamasına öğrenci ve akademisyenlerin bakışları (BTİYO' da Bir Uygulama). *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 101-128.
- Baltacı, F., Üngören, E., Avsallı, H., & Demirel, N.O. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açıların belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-25.
- Bolat, İ. O. (2011). İş yükü, iş kontrolü ve tükenmişlik ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 87-102.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Chen, T. & Shen, C. (2012). Today's intern, tomorrow's practitioner? The influence of internship programmes on students' career development in the hospitality industry. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 11, 29-40.
- Chen, S. J., Chu, K. H., & Wu, W. (2000). Tourism student's perceptions of work values: a case of Taiwanese universities. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 12(6): 360-365.
- Christou, S. E. (1999). Hospitality management education in Greece. An exploratory study. *Tourism Management*, 20(6), 683-691.
- Çatı, K. & Bilgin, Y. (2013). Turizm lisans öğrencilerinin turizm sektöründe çalışma eğilimleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 23-45.
- Çelik, S. & Tuna, P. F. (2012). Turizm öğrencilerinin staj sorunları ve çözüm önerileri. Ankara, *Turizm Eğitimi Konferansı*, 270-278.
- Çetin, Ş. (2005). Öğrenci stajlarında yararlanılan dersler üzerine ampirik bir değerlendirme: Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 153-169.
- Çokluk, Ö. & Kayrı, M. (2011). Kayıp değerlere yaklaşık değer atama yöntemlerinin ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirliği üzerindeki etkisi. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(1), 289-309.
- Dayıoğlu, M. (2010). *Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi stajyer öğrencilerinin yeterliliği konusunda işveren görüşleri (Edremit körfezi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, Türkiye.
- Demir, E. (2013). Kayıp verilerin varlığında çoktan seçmeli testlerde madde ve test parametrelerinin kestirilmesi: SBS örneği. *Journal of Educational Sciences Research*, 3(2), 47-68.
- Duman, T., Tepeci, M., & Unur, K. (2006). Mersin'de yükseköğretim ve orta öğretim düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektörün çalışma koşullarını algılamaları ve sektörde çalışma isteklerinin karşılaştırmalı analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 51-69.
- Ehtiyar, R. & Üngören, E. (2008). Turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı seviyeleri ile eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 159-181.
- Emir, O., Pelit, E., & Arlan, S. (2010). Turizm alanında önlisans eğitimi alan öğrencilerin staj öncesi ve sonrası görüşlerinin karşılaştırılması (afyon kocatepe üniversitesi örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 141-165.
- Emir, O., Arslan, S., & Kılıçkaya, Ş. (2008). Turizm işletmeciliği ve otelcilik programı öğrencilerinin staj uygulamaları hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ. İ. B. F. Dergisi*, 10(2), 273-291.
- Eren, D., Özgül, E., & Kaygısız, Ç. (2013). "Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin belirlenmesi: neşehir üniversitesi örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 15-27.
- Evren, S. (2010). *Lisans düzeyi turizm eğitimi ders programının mezunlarca değerlendirilmesi: Mersin üniversitesi turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu mezunları üzerinde bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). T.C. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Mersin Türkiye.
- Gürdoğan, A. & Atabey, S. (2012). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin staj sorunları ve stajdan beklentileri: ortanca örneği. *Ankara, Turizm Eğitimi Konferansı*, 234-248.
- Güzel, T., Akdağ, G., Güler, O., & Şener, S. (2014). Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizmde kariyer algılamaları: Çanakkale, Mersin ve Kıbrıs'ta bir araştırma. 3. *Doğu Akdeniz Sempozyumu*, ss.176-187, 18 Nisan 2014, Mersin.
- Güzel, Ö. (2010). Turizm öğrencilerinin staj döneminde edindikleri motivasyonun Herzberg teorisine göre değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3415-3429.
- Güzel, N. G. (2006). *Yükseköğretimde turizm eğitimi ve hizmet kalitesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Hsu, M. (2012). A study of internship attitude, subjective norm, perceived behavioral control, and career planning of hospitality vocational college students. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 11(1), 5-11.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Knani, M. (2014). Ethics in the hospitality industry: Review and research agenda. *International Journal of Business and Management*, 9(3), 1-8.
- Kozak, A. M. & Kızılırmak, İ. (2001). Türkiye'de meslek yüksekokulu turizm otelcilik programı öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumlarının demografik değişkenlere göre değişimi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12, 9-16.

- Kuşluvan, S. & Kuşluvan, Z. (2000). Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey. *Tourism Management*, 21(3): 251-269.
- Lam, T. & Ching, L. (2007). An exploratory study of an internship program: The case of HongKong students. *International Journal of Hospitality Management*, 26(2). 336-351.
- Koç, E., Yumuşak, S., Ulukoy, M., Kiliç, R., & Toptaş, A. (2014). Are internship programs encouraging or discouraging? A viewpoint of tourism and hospitality students in Turkey. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 15, 135-142.
- Li, L. & Li, J. (2013). Hospitality education in China: A student career-oriented perspective. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*. 12(1), 109-117. Retrieved from mtegm.meb.gov.tr
- Nikandrou, I., Brinia, V., & Bereri, E. (2009). Trainee perceptions of training transfer: an empirical analysis. *Journal of European Industrial Training*, 33(3), 255 - 270.
- Olçay, A. (2008). Türk turizmde eğitimin önemi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 383-390.
- Olçay, A. & Düzgün, M. (2015). Mesleki ve teknik anadolu liselerinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin belirlenmesi. *UHBAB Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 4(12), 27-54.
- Olçay, A. & Çelik, Z. (2010). Turizm ve otel işletmeciliği programında öğrenim gören öğrencilerin otelcilik mesleğine ilişkin algıları, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 279-301.
- Pelit, E. & Güçer, E. (2006). Turizm alanında öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin turizm işletmelerinde yaptıkları stajları değerlendirmeleri üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 139-164.
- Pelit, E. & Güçer, E. (2007). İşletme yöneticilerinin çalışanlara karşı davranışlarının iş etiği kapsamında değerlendirilmesine ilişkin bir araştırma. *Seyahat ve Turizm Araştırmaları Dergisi*. Retrieved from <http://www.acikarsiv.gazi.edu.tr/dosya/MAKALEELBEYIPELIT.pdf>
- Richardson, S. (2009). Undergraduates' perceptions of tourism and hospitality as a career choice. *International Journal of Hospitality Management*, 28(3): 382-388.
- Riley, M., Ladkin, A., & Szivas, E. (2002). Tourism Employment: Analysis and Planning. UK: Channel. Retrieved from <http://ir.nmu.org.ua/>
- Ruhanen, L., Robinson, R., & Breakey, N. (2013). A tourism immersion internship: Student expectations, experiences and satisfaction. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 13, 60-69.
- Sarı, H. (2007). *Ortaöğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi alan öğrencilerin staj sürecine adaptasyonu üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). T.C Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.
- Türkseven, E. (2012). *Turizm eğitiminde yaşanan staj sorunları: Lisans öğrencilerinin görüşlerine yönelik bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Türkiye. Retrieved from www.unwto.org
- Wong K. C. S. (1998). Staff Job-related ethics of hotel employees in Hong Kong. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 10(3), 107 – 115.
- Zengin, B. & Türkseven, E. (2012). Turizm lisans eğitiminde yaşanan staj sorunları ve çözüm önerileri. *Turizm Eğitimi Konferansı, 17-19 Ekim 2012 (ss. 249-269)*. Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü.